

1.

A TÉMA MEGHATÁROZÁSA

A könyvünk címében szereplő »metafizika« kifejezés külön meghatározást igényel. E szót kettős értelemben fogjuk alkalmazni; ezek közül az egyik – amely metafizikán a végső princípiumok és jelentések kutatását érti – általánosan használatos a filozófiában. A szexus metafizikája tehát annak tanulmányozása, amit a nemek és a nemi kapcsolatok abszolút szempontból jelentenek. E kutatás kevés előzményt tudhat maga előtt. Platónt követően – eltekintve bizonyos, a *renaissance*-korszak körüli szerzőknél található kezdeményezésektől, valamint Böehme és az általa inspirált néhány heterodox misztikus elmélettől egészen Franz von Baaderig –, az előzmények keresésében Schopenhauerig nem találunk semmit; Schopenhauer után viszont csak Weiningert és – bizonyos mértékig – Carpentert, Bergyajevet és Klagešt kell megemlítenünk. A modern korban – és különösen napjainkban – járványszerűen megsokszorozódtak a nemek problémáját antropológiai, biológiai, szociológiai, eugenetikai és végül pszichoanalitikus szempontból tárgyaló munkák; sőt az ilyen jellegű kutatások megjelölésére egy neologizmust is alkottak: a »szexológia« kifejezést; de mindez csak kevésbé, vagy egyáltalán nem kapcsolódik a szexus metafizikájához. E területen – miként az összes többin – kortársaink a végső jelentések kutatása iránt nem mutatnak érdeklődést, vagy azt jelentéktelennek és túlhaladottnak tekintik. Úgy gondolják, hogy valami lényegesebbhez és komolyabbhoz jutnak el, ha a tapasztalati és a korlátozottabb emberi szint felé törekednek – hacsak figyelmüket egyenesen nem a szexus patológikus melléktermékeire összpontosítják.

Ez nagy mértékben érvényes ama régi és mai írókra is, akik inkább a szerelemmel, mintsem specifikusan a szexualitással foglalkoznak. Ezek lényegében – általános érzelm-elemzéseik révén – megmaradnak a pszichológia síkján. Amit pedig e témában olyan szerzők, mint Stendhal, Bourget, Balzac, Szolovjov vagy D. H. Lawrence írtak, a szexus mélyebb jelentését alig érinti. Egyébként a »szerelemre« tett utalások – tekintettel arra, amit e szón ma elsősorban értenek, és arra, hogy a legtöbb ember számára a megfelelő tapasztalatok főként szentimentális és romantikus szintre sülyedtek le – kétértelműségeket eredményeztek, és a kutatást egy szűk és banális területre korlátozták. Mindössze egy-két esetben – szinte

azt mondhatnánk, hogy véletlenül – közelítették meg a szerelem ama mélységi vagy metafizikai dimenzióját, amely a szexushoz kapcsolódik.

Jelen tanulmányban a »metafizika« kifejezést ugyanakkor egy másik – a szó etimológiájával összefüggő – értelemben is használjuk. A »metafizika« ugyanis szó szerint a »fizikain« túl lévőnek tudománya. Csakhogy e »fizikain túli« számunkra nem absztrakt fogalmakat vagy filozófiai ideákat jelent, hanem azt, ami – egy nem pusztán fizikai tapasztalat lehetőségeként, transzpszichológiai és transzfiziológiai tapasztalatként – a lét sokrétű állapotainak doktrínájából és egy olyan antropológiából eredhet, amely – az újabb idők antropológiájától eltérően – nem korlátozódik a test és lélek pusztá kettősségére, hanem az emberi tudat »szubtilis«, sőt transzcendens modalitásairól is tud. E tudás – amely kortársaink legnagyobb része számára *terra incognita* – az ősi diszciplínáknak és a legkülönbözőbb népek tradícióinak szerves része volt.

E tudásból kiindulva fogjuk meghatározni a szexus második értelemben vett metafizikájának vonatkozási pontjait – mindannak megerősítéseképp, ami a szexus és a szerelem élményében a közönséges, »fizikai« tudat szintjének megváltozásához, sőt olykor az individuális én feltételeinek megszüntetéséhez és egy mély jelleg létmódjainak a tudatban való pillanatnyi felmerüléséhez vagy bekapcsolódásához vezet. Minden korban megfigyelték és megsejtették, hogy intenzív erotikus élmény során mindig egy másfajta ritmus jelenik meg; hogy az emberi individuum közönséges képességeit körülveszi és elragadja – vagy akár felfüggeszti – egy másfajta áram; hogy egy másfajta világ ablakai nyílnak meg. Ám e tapasztalat átélői szinte sosem rendelkeznek ama kellőképpen kifejtett szubtilis érzékenységgel, amely az őket elsodró emóciókon és élményeken túl bármit is megragadna; semmilyen alappal nem rendelkeznek ahhoz, hogy tájékozódni tudjanak a szintáttörés említett eseteiben.

Ami pedig azokat illeti, akik a szexus élményét tudományos tanulmányozás tárgyává teszik – miközben másokra, és nem magukra hivatkoznak –, a szexus második, speciális értelemben vett metafizikájának tekintetében sem állnak jobban a dolgok. Szinte teljesen elvesztek ama tudományok, amelyek képesek megfelelő utalásokat nyújtani az *erosz*-élmény e potenciális dimenziói felfedezéséhez. Ezért hiányoztak az ahhoz szükséges ismeretek, hogy a valóság kifejezéseivel határozzák meg annak tartalmát, amit »irrealisztikusan« szoktak felfogni; miközben a nem-emberit az emberire – a szenvedély és az érzelem egzaltált meghosszabbításaira – vezetik vissza, úgyhogy mindent pusztán költészetté, lírává, idealizáló romantikává tesznek és fokoznak le.

E megjegyzésekkel az erotikának azon területét vesszük tekintetbe, amelyet